

man näyttämölle». Ja Nietzsche oli jotakuinkin samaa mieltä. Mutta epäilemättä ja varmaan on Hegelin käsitys tässä suhteessa korkeammalla tasolla: että kaikki inhimillinen on yhtämittaisen kehitysprosessin alaisena, että jokainen historiallinen kehitysaste kerran oli järjellinen, ajanmukainen ja todellinen, sen edellytyksistä pakosta sukeutuva. Jokaisen asteen täytyy kehittyä yksipuolisuuteensa, mutta mitä vahvempi tämä yksipuolisuus on, sitä varmemmin ja nopeammin se luhistuu kokoon muuttuakseen vastakohtakseen. Molempien vastakohtaisuudesta syntyy korkeampi yhtenäisyys, joka taas hajaantuu loppumattomassa kiertokulussa.

Luulen täten osoittaneeni että ihmiskunnan kehitys aina kulkee, suurpiirteisesti katsottuna, eteenpäin, jos kohta mutkissa, koska aina vanhoillisuus, vaikka turhaankin ja suhteellisesti vähäksi ajaksi, koettaa välistä kynsin hampain valloittaa takaisin, mitä edistys ihmiskunnan suurella työvainiolla on aikaansaanut. »Eppure si muove», se liikkuu sittenkin.

OSUUSTOIMINTA JA TYÖVÄKI.

Nykyisessä kapitalistisessa yhteiskunnassa on työväellä käytettävänäään pääasiallisesti kolme välikappaletta, joiden avulla se voi vihdoin päästä täydelliseen itsenäisyyteen ja vapauteen: valtiollinen, ammatillinen ja osuustoiminnallinen työväenliike. Mikä näistä välikappaleista on sille tärkein, voi olla ja on ollutkin riidanalainen kysymys. Onpa meillä ja muualla väitetty esim., että työväestö ei valtiollisella toiminnalla pääse tarkoitustensa perille, vaan että sen, kuten jo v. 1869 Liebknecht arveli, on kehittävä ammatillinen liike huippuunsa asti; toiset taas arvelevat, että ainoastaan valtiollisella toiminnalla todellisia tuloksia on saavutettavissa; joku osa antaa puolestansa osuuskauppatoiminnalle erittäin suuren merkityksen.

Tosiasiata lienee kuitenkin, että ne kaikki yhdessä muodostavat kokonaisuuden ja ettei sovi laiminlyödä yhtäkään vahingoittamatta melkoisesti koko työväenliikettä. Todellisuudessa ne kaikki kietoutuvat niin toisiinsa, että ne ilmeisesti, ainakin suuressa määrin, riippuvat toisistaan. Aivan selvää on näet, ettei ammatillinen liike voi kukoistaa, ellei työväestön valtiollinen toiminta voi vallanpitäjiltä pusertaa sellaisia lakeja, jotka tekevät sen tilan siedettävämmäksi, ja toiselta puolen ei valtiollinen toiminta voi viedä sanottaviin tuloksiin, ellei sitä ole tukemassa vahvoja ammattiliittoja. Ja sattuvasti huomauttaa taas toht. Riehn, joka porvarilliselta kannalta, mutta työväenystävällisessä hengessä on kirjoittanut esityksen Saksan osuustoiminnasta, että, niinkuin työmies »vapaan työopimukseen» vallitessa, niin on myös kuluttaja (= työmies) vapaan »hinnanmuodostumisen» vallitessa pakotettu itse valvomaan etujansa. Osuustoiminta tekee työväen elämän huokeammaksi, ja sen takia moni kapitalistikin suosii osuustoimintaa, koska hänellä siten on tilaisuus alentaa työväen palkkoja, mutta silloin juuri voi vahva ammatillinen järjestö ratkaisevasti estää tämmöisten aikeiden toteuttamisen. Toiselta puolen osuustoiminta tukee sangen tehokkaasti ammatillista toimintaa varsinkin työlakkojen ja boikottien aikana, jolloin osuuskaupat ilmaiseksi tai vähästä maksusta voivat antaa työttömille ruoka-avustusta ja siten edistää ammatillista liikettä, kuten lukuisat esimerkit varsinkin Belgiasta osoittavat, jossa, kuten Anseele sanoo, työväestö monta kertaa on pommittanut kapitalisteja »perunoilla ja neljänäulaisilla leivillä».

Varsinkin osuustoiminnan merkityksestä työväen elämälle ja edistyspyrinnöille käyvät mielipiteet työväenliikkeen alkuaajoista asti sangen erilleen. Sosialismin suuri agitaattori Lassalle ei antanut mitään merkitystä varsinaiselle osuustoiminnalle; hän neuvoi työväkeä turvautumaan ainoastaan tuotanto-osuuskuntaan, joille olisi annettava valtioapua. Mutta kokemus

on osoittanut, että työväen tuotanto-osuuskunnat eivät ota suuremmassa määrässä menestyäkseen, elleivät ne nojaudu varsinaisiin kulutusosuuskuntiin. Lassalle juuri vastusti kulutusosuuskuntia nyt jo yleisesti hylätyn »rautaisen palkkalain» nojalla. Toiselta puolen on väitetty, että yksinomaan tai melkein yksinomaan osuustoiminnan kautta voidaan päästä kapitalistisen järjestelmän kirouksesta ja luoda työväestölle sangen onnellinen tila. Sillä kannalla on esim. meilläkin tunnettu sveitsiläinen osuuskauppamies toht. Hans Müller, joka lausuu:

»Uusi osuuskunnallinen talous- ja yhteiskuntajärjestelmä on syntymäisillään — — —, uusi periaate, joka, mikäli se tunkee koko taloudellisen elämän läpi, johtaa kaikkien taloudellisten etuoikeuksien ja riippuvaisuussuhteiden poistamiseen ja yhteiskunnallisten oikeuksien ja velvollisuuksien oikeaan jakamiseen.» Samoin arveli sosialismin jyrkkä vastustaja, kuuluisa filosofi Herbert Spencer, että osuustoiminta voi poistaa taloudellisen orjuuden viimeiset rippeet, ja osuustoiminnan innokkain kannattaja, mainio taloustieteilijä professori Gide minun läsnäollessani eräässä Parisin työväenopiston kokouksessa työväelle vastasi, kun se kysyi häneltä, mitenkä päästään kapitalistisesta järjestelmästä: »Siitä päästään osuustoiminnan avulla.» Ja paljon on tosiaan niitä porvarillisia hyväntahtoisia henkilöitä, jotka todellakin pitävät tätä mahdollisena, ja vielä enemmän niitä, jotka kuten Brentano, Riehn, Oppenheimer y. m. itsetietoisesti ajavat osuustoiminnan asiaa laimentaaksensa siten työväestön ponnistuksia varsinkin valtiollisella alalla. Mutta kuitenkin täytyy innokkaimmankin osuustoiminnan ja samalla työväen ystävän myöntää, että Giden ja kumppanien arvelu on kerrassaan tuulesta temmattu. Englannin osuustoiminnan paras tuntija Beatrice Potter-Webb on kuuluisassa kirjassaan selvästi osoittanut, että tässä suhteessa ja yleensä osuustoiminnalla on vissit rajansa, joiden yli se ei voi päästä. Ja se seikka, että osuustoi-

minnan *täytyy* pitää palveluksessaan palkkatyöväkeä, jolle se voi myöntää pääasiallisesti samoja tai melkein samoja palkkaetuja kuin kapitalistinen rautajärjestelmänkin myöntää ja että tämän työnantajan ja työntekijän välillä voi syntyä ja on syntynyt hyvinkin arveluttavia kahnauksia sekä meillä että ulkomailla, todistaa selvästi, että osuustoiminta ainoastaan rajoitetussa määrässä pääsee kapitalististen puitteitten ulkopuolelle. Huomioon on myöskin otettava, että, kuten Kautsky huomauttaa v. 1889, Englannin kukoistavassa osuusliikkeessä oli 1,389 kulutusyhdistystä ja 961,000 jäsentä, mutta samana vuonna oli Englannissa 2,788 osakeyhtiötä, joiden pääomaa perustettaessa oli n. 5,500 milj. Smk. Vaikka suuri oppi-isämme K. Marx, kuten Lassallekin, kokemuksen puutteessa antoi liian suuren arvon tuotantoyhdistyksille, lausui hän kuitenkin työväen internationalen kokouksen päätöslauselmassa Genèvessä v. 1866 suoraan ja peittelemättä: »Me tunnustamme osuustoiminnan yhdeksi voimaksi, joka pyrkii nykyisen luokkavastakohtaisuuteen perustuvan yhteiskunnan muuttamiseen — — —. Mutta osuustoimintaliike, rajoitettu kun on sen kehityksen kääpiömäisiin muotoihin, jonka sille yksityiset työntekijät vähäisillä voimillaan voivat antaa, ei milloinkaan kykene muuttamaan kapitalistista yhteiskuntaa.» Samaan suuntaan kuin Marx on Kautsky erityisessä v. 1897 julaistussa kirjassessa lausunut. Osuustoiminnan menestymisen välttämättömänä edellytyksenä työväelle edulliseen suuntaan pitää hän kussakin asianomaisessa maassa vahvistunutta valtiollista ja ammatillista työväenliikettä. Koska meillä jotenkin suuressa määrässä on nämä edellytykset, voi työväestö luottamuksella käydä osuustoimintaan käsiksi, tahi oikeammin, sen *täytyy* ryhtyä osuustoimintaa laajemmassa piirissä harjottamaan, koska kaikkien asiaaymmärtävään käsityksen mukaan osuustoiminta melkoisessa määrässä on omansa kohottamaan työväestön tilaa, jos osuustoiminta varsinaisesti on työväestön käsissä, s. o. käyttäakseni

vanhan osuuskuntapatriarkan Holyoaken sanoja, jos osuuskunnan jäsenet eivät ole vain jäseniä, vaan todellisia osuustoimintalaisia, siis jos työväestö todellakin, kuten esim. Belgiassa *), käyttää osuustoimintaa koko luokkansa tilan kohottamiseksi sekä ammatillisen ja valtiollisen toimintansa tukemiseksi, eikä ainoastaan osuusvoittojen saamiseksi.

Yllämainittu toht. Hans Müller on laajan sveitsiläisiä kulutusyhdistyksiä koskevan teoksensa lopussa huomauttanut kaikista niistä eduista, joita osuustoiminta eli oikeammin kulutusyhdistykset suovat jäsenilleen. Ensiksi he saavat, vaikka ostavat tavarat käypähinnasta, vuoden lopussa tahi eri erissä vuoden mittaan 5—15 % koko ostosummasta takaisin, toiseksi pakottaa tämä seikka muitakin kauppiaita alentamaan myyntihintojaan ja pitämään niitä kohtuullisissa rajoissa, kolmanneksi ostaja aina saa hyvää ja väärentämätöntä tavaraa, neljänneksi joku osa voittovaroista voidaan käyttää työväen yhteiskunnallisen tason kohottamiseksi, kuten esim. kirjastojen ja lukusalien perustamiseksi, viidenneksi osuustoiminta totuttaa työväestön pois lainanotosta ja maksamaan käteisessä rahassa. Tosin voi työmiehelle välistä käydä vaikeaksi suorittaa maksunsa tarveaineista käteisessä rahassa, mutta sitä varten onkin useissa osuuskaupoissa muodostettu erityinen rahasto, josta panttaamalla jäsenkirjansa voipi saada pieniä lainoja; myöskin voidaan antamalla ostolippunsa pantiksi saada vähäinen summa lainaksi. Kuudenneksi osuustoimintaliikkeellä on kieltämättä suuri kasvattava merkitys, sillä epäilemättä se kehittää työväestössä melko paljon yhteiskunnallista aistia ja yhteiskunnallista toimintakykyä suurempiakin tehtäviä varten. Eikä suinkaan ole mikään vähäinen asia, että työläiset ja lapset ottavat melkoisesti osaa tähän kasvatukseen ja oppivat ymmärtämään, että he edistämällä työväen osuustoimintaa samalla edistävät koko kansan-

*) Katso »Koitartain» I siv. 36—54.

luokkansa pyrkimystä hyvinvointiin ja vapauteen. Tosiaan työväen osuustoiminnan menestys riippuu etupäässä työläisnaisen ymmärtäväisyydestä ja uhrautuvaisuudesta; sangen sattuvasti lausui vanha Holyoake, että miehet ovat osuustoiminnan jäntereet, mutta naiset sen ydin. Tämä ymmärtäväisyys voi kehittyä niin pitkälle pienissä lapsissakin, että, kuten jossakin olen lukenut, kerran pikku tyttö juoksi pitkiä matkoja työväen osuuskauppaan hakeaksensa sieltä jonkin pikku tavarahan, vaikka äiti ei ollut nimenomaan käskennyt häntä sinne ja vaikka hän olisi saanut sen aivan läheisestä nurkkapuodista.

6. 12. 17.

OSUUSKAUPPOJEN PALVELUSKUNTA.

Kysymys osuuskauppojen palveluskunnan aseman järjestämisestä on tällä alalla kaikkein vaikeimpia. Ei käy kieltäminen, että osuuskaupassa on työntekijöitä ja työnantajia, jotka näyttävät olevan samassa suhteessa toisiinsa kuin tavallisissa kapitalistisissa liikkeissä. Ero yksityisten kapitalistien ja osuuskauppojen työntekijäin välillä on kuitenkin ilmeinen. Yksityinen kapitalisti voi näet aina esiintyä jyrkässä vastakohtaisuudessa käyttämään työntekijöitä vastaan, koska hänen ja hänen työväkensä edut aina ovat vastakkaisia; minkä toinen voittaa, sen menettää toinen. Mutta osuuskaupassa, jossa työntekijäkin on osallinen voitosta ja jossa hän itse muitten kanssa välillisesti valitsee työnjohtajatkin, on asianlaita hieman toisenlainen, ja työnantajan ja työntekijän suhde toisiinsa kadottaa sitä enemmän jyrkkyydestään, mitä enemmän yhtäläistä väkeä osuuskaupan jäsenet ovat, s. o. mitä suuremmissa määrässä he kuuluvat yhteen ja samaan puolueeseen ja heidän taloudelliset etunsa siis ovat